

MIFONIMLARNING MA'NO GURUHLARI

Abduolimova Maftunaxon Nurulloxon qizi

Farg'ona davlat universiteti tadqiqotchisi, Ingliz tili va adabiyoti fakulteti, Amaliy ingliz tili kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mifonimlarning ma'no guruhlari tahlil qilinadi. Mifonimlar, asosan, xalqning tarixiy, madaniy va ma'naviy qadriyatlarini aks ettiruvchi lisoniy elementlar bo'lib, ularning ko'p yillik madaniy tajriba va ijtimoiy munosabatlarni ifodalashdagi roli katta. Maqolada mifonimlarning asosiy guruhlari, ularga bog'liq tasavvurlar, jamiyat va madaniyatdagi o'rni, shuningdek, mifonimlar orqali til va madaniyatning o'ziga xosligi tushuntiriladi. Maqola mifonimlarning semantik, madaniy va ijtimoiy funksiyalarini o'rganishga qaratilgan.

Key words: mifonim, ma'no guruhlari, mifologiya, afsonalar, tabiat mifonimlari, qahramonlik mifonimlari, diniy mifonimlar, sotsial mifonimlar, mistik mifonimlar, semantik tahlil, madaniyat, xalq og'zaki ijodi, tarixiy tajriba, madaniy qadriyatlar.

Mifonimlar xalqning og'zaki ijodida shakllanadigan, an'anaviy tasavvurlarni ifodalovchi til birliklari bo'lib, xalqning dunyoqarashini, qadriyatlarini va tarixiy tajribalarini aks ettiradi. Ular ko'p yillik ijtimoiy, madaniy va diniy tajribaning mahsuli sifatida, jamiyatning ruhiy holatini tasvirlaydi va turli semantik guruhlariga bo'linadi. Mifonimlarning tahlili xalq tilining boyligi va madaniyatning chuqur qatlamlarini ochib beradi, chunki har bir mifonim o'z ichiga ma'lum bir madaniy xususiyat, an'ana yoki e'tiqodni oladi.

1. Tabiatga oid mifonimlar

Tabiatga oid mifonimlar xalqning atrof-muhitga, tabiat hodisalariga bo'lgan qarashlarini ifodalaydi. Ular ko'pincha ilohiylashtirilgan tasvirlar bo'lib, tabiatni inson ruhiyatini shakllantiruvchi va doimiy ravishda o'zgarib turuvchi kuch sifatida ko'rsatadi. Tabiat mifonimlarining ko'plari ijtimoiy qadriyatlarni, jismoniy va ruhiy barqarorlikni ta'kidlaydi. Bunday mifonimlar orqali tabiatning muqaddasligi, undagi kuchlar va tabiatni boshqaruvchi ilohiy tasavvurlar aks etadi. Misollar:

Quyosh – nafaqat yorug'lik manbai, balki hayotning ma'naviy va ruhiy kuchi. Ko'plab xalqlarda quyoshni muqaddas deb bilishadi, uning har kungi ko'rinishi insonlarning ruhiy holatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Oy – ko'plab madaniyatlarda oy - ayolning ramzi sifatida tanilgan, tabiiy aylanishlar orqali unda sirli va mavhum tasavvurlar mavjud. Masalan, Xitoyda oy qizi - ayollarning go'zalligi va sirli jozibadorligini ifodalaydi.

Daraxtlar – ba’zi xalqlarda daraxtlar yuksak ruhiy kuchlarga ega, ba’zan ular hayotning manbai sifatida qadrlanadi. O‘zbek xalqida “Boshqa yerga ketishdan avval daraxtni kesmang”, degan ibora bor, bu esa daraxtning muqaddasligiga ishora qiladi.

Suv – hayotning boshlang‘ich elementi bo‘lib, turli mifologik manbalarda ko‘plab ma’nolarga ega. Suyuq muhitni o‘z ichiga olgan mifonimlar ko‘plab diniy rituslarda muhim rol o‘ynaydi. Masalan, dushmanlardan qochish yoki o‘zini tozalash uchun suvdan foydalanish.

2. Qahramonlik mifonimlari

Qahramonlik mifonimlari xalqning ajdodlarining qahramonliklarini, jasoratini va o‘z vataniga bo‘lgan sadoqatini aks ettiradi. Bu guruh mifonimlari ko‘pincha insonning jasoratini, fidoyiligini va axloqiy o‘rnaklarini tasvirlaydi. Qahramonlik mifonimlari xalqqa axloqiy ta’limot beruvchi unsurlar sifatida xizmat qiladi. Ular odamlarni yuksak fazilatlarni qadrlashga undaydi. Misollar:

Alpomish – o‘zbek xalqining eng mashhur qahramonlaridan biri, uning jasorati va sadoqati mamlakatni himoya qilishda muhim ahamiyatga ega. Alpomishning obrazida xalq o‘zining erkini, o‘zlikni va mustaqillikni ifodalaydi.

Gilgamesh – Mesopotamiya mifologiyasidagi qahramon, o‘zida jasorat va ijtimoiy mas’uliyatni birlashtirgan shaxs. Gilgamesh qahramonlik obrazida xalqqa adolat va insoniyat uchun xizmat qilishni o‘rgatadi.

Achilles – yunon mifologiyasidagi qahramon, uning obrazida o‘lim va hayotning doimiy kurashi aks etadi. Achilles haqidagi miflar go‘zal jasorat va ma’naviy kuchni ifodalash uchun ishlatiladi.

3. Ilohiy va diniy mifonimlar

Diniy mifonimlar xalqning diniy e’tiqodlari va ilohiy kuchlarga bo‘lgan ishonchining tasviridir. Ular odatda ilohiy kuchlar va odamlar o‘rtasidagi aloqalarni aks ettiradi. Diniy mifonimlar ko‘pincha xalqning yuqori kuchlarga bo‘lgan hurmatini, ishonchini va ularga bo‘lgan minnatdorchiligini ifodalaydi. Misollar:

Zeus – yunon mifologiyasidagi osmon ilohi, u barcha tabiat kuchlarini nazorat qiladi. Zeusynga bog‘liq mifonimlar insonning tabiiy kuchlarga bo‘lgan ishonchini va ularga qarshi kurashda ko‘rsatilgan jasoratni ifodalaydi.

Thor – nordik mifologiyasidagi osmon va gurultoy ilohi, kuchli qahramon sifatida tasvirlanadi. Thorning bolg‘asi - jang va kuchni ifodalovchi ramz bo‘lib, har bir jangchi uning qudratiga ishonadi.

Ongon – turkiy xalqlarda muqaddas hayvon yoki ilohiy kuch sifatida, odatda tabiatni yoki ijtimoiy adolatni nazorat qiluvchi mavjudot sifatida tasvirlanadi.

4. Sotsial va madaniy mifonimlar

Sotsial mifonimlar insonlar o'rtasidagi munosabatlarni, ijtimoiy tuzilma va an'analarni ifodalaydi. Ushbu guruhdagi mifonimlar xalqning ma'naviy qiymatlari, an'analari va axloqiy me'yorlarini aks ettiradi. Bunday mifonimlar nafaqat ijtimoiy munosabatlar, balki shaxsiy va jamiyatga nisbatan mas'uliyatni ham o'rganadi. Misollar:

Mehmon – o'zbek xalqida mehmonni hurmat qilish muqaddas hisoblanadi. Mehmonni uyga kiritish, unga xizmat qilish madaniy an'anaga aylangan.

Donishmand qariya – qariyaning tajribasi va donoligi bilan bog'liq mifonimlar, xalq orasida unga hurmat va e'tibor bilan qarashni talab qiladi.

Erkak va ayol – ko'plab xalqlarda erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlar ko'plab mifologik elementlar bilan tasvirlanadi, ularning o'zaro hurmati va sevgisi jamiyatdagi ijtimoiy muvozanatni ta'minlaydi.

5. Qo'rqinchli va mistik mifonimlar

Mistik mifonimlar ko'pincha noma'lum va qo'rqinchli hodisalar bilan bog'liq bo'ladi. Ular insonning qo'rquvi va sirli kuchlarga bo'lgan munosabatini aks ettiradi. Bunday mifonimlar ko'pincha yovuz kuchlar, jinlar yoki ruhlar bilan bog'lanadi. Misollar:

Alvasti – zarar etkazuvchi jin yoki ruh sifatida tasvirlanadi. Xalq orasida alvasti haqidagi afsonalar ko'pincha jismoniy va ruhiy zararlarni anglatadi.

Fenix – qayta tug'ilish ramzi, ko'plab madaniyatlarda o'lganidan keyin yangi hayotga qaytish tasavvuri mavjud. Fenixning yangilanishi insonning ruhiy o'zgarishlarini ifodalaydi.

Xulosa

Mifonimlar xalqning tarixiy, madaniy va diniy qadriyatlarini ifodalovchi til birliklari sifatida, nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik va antropologiya sohalarida ham katta ahamiyatga ega. Ular jamiyatning dunyoqarashini, axloqiy tamoyillarini, diniy e'tiqodlarini va ijtimoiy tuzilmalarini aks ettiradi. Har bir mifonim o'zining semantik, madaniy va ruhiy kontekstida muhim rol o'ynaydi va ularni o'rganish xalq tilining boyligini anglashda yordam beradi. Mifonimlar, shuningdek, xalq og'zaki ijodining ko'p yillik tajribasini saqlab qolishda muhim ahamiyatga ega.

REFERENCES:

1. Satvoldievna, U. D., & Qizi, A. M. N. (2020). Comparative typological analysis of semantic-structural features of conditional inclination in different systematic languages. *Проблемы современной науки и образования*, (4-2 (149)), 21-23.
2. Abduolimova, M. N. Q. (2022). Kognitiv metafora nazariyasi: yangi yo'nalishlar. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(3), 153-161.

3. Sevara, U., Muhayyo, U., & Maftuna, A. (2022, December). THE SIGNIFICANCE OF DIGITAL LITERACY IN THE EFL CLASSROOM. In " ONLINE-CONFERENCES" PLATFORM (pp. 41-44).

4. Abduolimova, M., & Ibrokhimova, M. (2022, February). EFFECTIVE STRATEGIES OF LEARNING INDEPENDENTLY. In International journal of conference series on education and social sciences (Online) (Vol. 2, No. 2).

5. Abduolimova, M. (2024). Bugungi Kun Yoshlarining Kitobxonlikka Munosabati. Journal of Innovation in Education and Social Research, 2(2), 31-33

6. Sarvinoz, A., & Maftuna, A. (2023). Linguocultural peculiarities of the uzbek geortonym navruz. ijodkor o'qituvchi, 3(28), 180-186.

